Jarosław Sadłocha, *Krytyczna analiza kategorii interesu w teorii stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2015, ss. 224

*Tomasz Pawłuszko**

Wydana w Wydawnictwie Uniwersytetu Wrocławskiego książka Jarosława Sadłochy budzi zainteresowanie z kilku powodów. Jest to pierwsze w polskiej literaturze przedmiotu opracowanie dotyczące pojmowania kategorii interesu w teorii stosunków międzynarodowych. Tematyka ta była rzadko podejmowana również w badaniach anglojęzycznych (Burchill, 2005). Ponadto książka konfrontuje dorobek politologiczny z pracami powstałymi na gruncie socjologii i ekonomii. Wnosi również wiele nowych odwołań do polskiego dyskursu naukowego, co stało się możliwe dzięki kwerendzie, przeprowadzonej przez autora w Wielkiej Brytanii.

Autor świadomie zaznacza, że omówione zostały wybrane założenia związane z funkcjonowaniem kategorii interesu wraz z ich odniesieniami do rzeczywistości międzynarodowej. Trafnie zwraca przy tym uwagę na

niedookreślone pojęcie interesu w naukach społecznych w ogóle. W politologii zagadnienie interesu, tudzież interesu narodowego, często bywa pomijane w refleksji teoretycznej lub traktowane jest jako coś oczywistego. Tymczasem nieznajomość podstawowych pojęć, ich rozumienia i sposobów ich zastosowania może rodzić problemy w interpretacji i recepcji wyników badań w Polsce i za granicą. Celem tej książki jest zatem analiza politologiczna znaczenia i zastosowania kategorii interesu w poszczególnych paradygmatach teorii stosunków międzynarodowych.

Konstrukcja pracy obejmuje przekrojową interpretację interesu w naukach społecznych. Wskazuje na rozumienie interesu jako potrzeby, preferencji, dążenia bądź wartości. Podział ten koresponduje ze słownikowymi definicjami tego pojęcia i stanowi podstawową ramę interpretacyjną dla rozważania poszczególnych teorii. Następnie autor przedstawia obiektywistyczne i subiektywistyczne rozumienie kategorii

* Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania.

interesu i wskazuje na politologiczne jego zastosowanie także w postaci pojęć: interesu państwowego, interesu publicznego, racji stanu czy strategii państwowej. W podsumowaniu pojawia się interesujące stwierdzenie, iż ważne jest nie tylko to, czym jest interes, ale dlaczego go badamy, pomimo rozbieżności interpretacyjnych. Podejście autora bliższe jest zatem subiektywizmowi, który uznaje interes za kategorię dyskursywną. Wniosek ten otwiera drzwi dla interpretacji kategorii interesu w poszczególnych koncepcjach teoretycznych, o czym traktują kolejne rozdziały.

Rozdział 2 podejmuje zagadnienie kategorii interesu w realizmie, rozdział 3 wskazuje na percepcję kategorii interesu w liberalizmie (głównie pod postacią preferencji), rozdział 4 traktuje o pojmowaniu interesu w marksizmie (interesy klasowe oraz koncepcja systemu-świata), a rozdział 5 – w konstruktywizmie. Rozdział 6, ostatni, rekonstruuje rozproszoną w różnych nurtach wizję interesu w ujęciu kosmopolitycznym, feministycznym i postmodernistycznym. Autor nie rekonstruuje stanowisk szkół teoretycznych ani miejsca kategorii interesu w dyskursie badawczym, realizacja celu badawczego przebiega raczej poprzez dobór reprezentatywnych tekstów dla kolejnych nurtów. Z racji ogromu literatury z obszaru teorii stosunków międzynarodowych wydaje się, że jest to ujęcie uzasadnione. Niemal każdy rozdział zakończony jest krótkim studium przypadku, prezentującym zagadnienie interesu w kontekście sporu rosyjsko-ukraińskiego o Krym,

rozpatrywanym w perspektywie poszczególnych teorii. Rozwiązanie to jest wartościowe poznawczo i stanowi istotne wzbogacenie książki. Szkoda jedynie, że autor nie pokusił się o przygotowanie takiego dodatku w przypadku rozdziału o marksizmie.

Na szczególną uwagę w książce J. Sadłocha zasługuje kilka nowatorskich wątków. Kategoria interesu jest zazwyczaj stosowana bez głębszego namysłu. Dlatego celne jest wskazanie autora na europocentryzm kategorii interesu, jego uwikłanie w idee liberalizmu ekonomicznego, co zwykle pozostaje niemal niezauważalne dla człowieka Zachodu. Możliwość demaskacji pozornego obiektywizmu kategorii interesu jest przykładem subiektywistycznych inklinacji badacza. Możliwością pogłębienia tego podejścia byłoby uzupełnienie tego ujęcia o psychologiczne badania nad władzą, motywacją, wpływem czy właśnie interesem (Bargh, Lee-Chai, 2009). W analizowanej pracy ujęcie psychologiczne pozostaje raczej śladowe.

Atutem książki jest interpretacja kategorii interesu w pracach amerykańskich klasyków dyscypliny nauki o stosunkach międzynarodowych. J. Sadłocha pokazuje sprzeczność w obiektywizującym, a zarazem normatywnym ujmowaniu interesu politycznego u Hansa J. Morgenthau. Jednocześnie autor czyni ciekawe uwagi na temat ograniczeń stosowania kategorii interesu w pracach K.N. Waltza i R. Gilpina. Krytycznie odnosi się do antropomorfizacji państwa w studiach S. Krasnera, jak również do studiów R. Schwellera nad ro-

lami państw w stosunkach międzynarodowych. Pewnym kłopotem ogólnej teorii stosunków międzynarodowych, jaki się wyłania z tego obrazu, jest niedocenywanie dorobku węższej teorii polityki zagranicznej państwa. Stąd paradoksalnie bardziej wyraziście wydają się propozycje teoretyczne liberałów i konstruktywistów, skupiających się nie na systemie międzynarodowym, ale na jego uczestnikach i ich zachowaniu. Także dlatego problematyczna pozostaje w tym ujęciu recepcja marksizmu, który za główną jednostkę analizy uznają nie państwo, ale swoiście pojmowane klasy społeczne lub fenomen kapitalizmu. Na uwagę zwraca omówienie w książce koncepcji A. Wendta oraz M. Finnemore (niemal niecytowanej w Polsce). Odnotowany jest fakt łączenia współczesnego myślenia realistycznego i konstruktywistycznego w pracach S. Barkina (interesy jako „most” pomiędzy dwiema szkołami). Pracę wieńczy tabelaryczne porównanie ujęć kategorii interesu w poszczególnych teoriach stosunków międzynarodowych.

Praca J. Sadłochy umiejętnie stara się łączyć zagraniczny dorobek naukowy z polskim (pojedyncze prace m.in. T. Łoś-Nowak, J. Kukułki, R. Kuźniara czy R. Zięby). Drobne problemy stylistyczne nie hamują wyrazistości przekazu, narracja jest spójna i konsekwentna. Wspomnianym atutem jest

też wartościowa bibliografia pracy. Wprowadza do obiegu kilka nowych, nie cytowanych dotąd pozycji, co jest efektem kwerendy autora w bibliotece London School of Economics and Political Science. Należy wspomnieć, że jest to jedna z niewielu prac polskich, poświęconych teoretycznym aspektom stosunków międzynarodowych. Jak wykazały badania zespołu J. Czaputowicza, polski dorobek w tej sferze wymaga wzmocnienia (Czaputowicz, Ławniczak i Wojciuk, 2015), stąd pojawienie się publikacji dr. Sadłochy należy przywitać z uznaniem. Studium *Krytyczna analiza kategorii interesu w teorii stosunków międzynarodowych* otwiera polską szkołę nauk o polityce na interdyscyplinarną dyskusję o interesach politycznych w perspektywie rozwoju badań nad stosunkami międzynarodowymi.

BIBLIOGRAFIA:

- Bargh, J.A., Lee-Chai, A.Y. (red.). (2009). *Władza. Pokusy i zagrożenia*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Burchill, S. (2005). *The National Interest in International Relations Theory*, New York: Palgrave Macmillan.
- Czaputowicz, J., Ławniczak, K., Wojciuk A., (2015). *Nauka o stosunkach międzynarodowych i studia europejskie w Polsce*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.